

ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ ПІДГОТОВКИ ТУРИСТСЬКИХ КАДРІВ СЕРЕД СТУДЕНТІВ ФІЗКУЛЬТУРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

***Резюме.** Стаття присвячена особливостям підготовки студентів спеціальності "Фізичне виховання" для отримання звання "Організатор спортивного туризму". Проаналізована програма підготовки громадських кадрів, рекомендована Федерацією спортивного туризму України.*

***Ключові слова:** кадри туризму, спортивний туризм, рекреація.*

Постановка проблеми. Необхідність активізації роботи фахівця фізичного виховання в області туристично-краєзнавчої діяльності ставить перед викладачами вищої школи завдання якісної підготовки студента до організації походів та інших туристських заходів. Саме вчитель фізичної культури займає домінуючу позицію та відповідає за формування здорового способу життя підростаючого покоління [5; 6]. Окрім цього, під час занять фізичною культурою, участі у туристичних походах, змаганнях з техніки різних видів туризму, спортивному орієнтуванні, під час екскурсій на фахівців фізичного виховання покладається обов'язок виховання таких фізичних якостей як витривалість, сила, гнучкість, спритність, рівновага. Саме оздоровчо-спортивний туризм приховує в собі великі потенційні можливості як для рекреації, так і для спортивного розвитку .

Питання підготовки вчителів фізичної культури досліджують багато вчених розвитку [2; 1; 4]. Так, Л.Сущенко, Б.Шиян досліджували теоретико-методологічні аспекти підготовки, Г.Генсерук вивчала застосування інформаційних технологій, Л.Завацька наголошує на ролі науково-дослідницької роботи, міжпредметна зв'язки цікавили О.Кругляк. Про роль туризму та краєзнавства для всебічного розвитку особистості говорять Т.Вайда, С. Захаров, М. Костриця, В. Обозний, питання готовності до туристсько-краєзнавчої роботи розглядають А.Конох, Г. Лисичарова, Т. Міщенко, В. Серебряй, О. Тімець.

Наше дослідження торкається конкретно підготовки вчителів фізичного виховання до організації одноденних та спортивних категорійних походів з обов'язковим курсом орієнтування як практичної основи для роботи за спеціальністю. Оскільки в роки незалежності в Україні було втрачено систему підготовки громадських туристських кадрів, як наслідок – суттєве скорочення масового туризму, практично зникнення уроків туризму по школах, то за роки навчання у вищих навчальних закладах на туристських дисциплінах можна провести теоретичне навчання за програмою підготовки "Організатора спортивного туризму" та закріпити отримані знання на практиці.

Метою статті була розробка організаційно-методичних основ навчання для отримання початкового кадрового рівня в системі туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Типові навчальні плани та програми курсу "Спортивний туризм" для підготовки кадрів з організації та проведення туристських спортивних походів розроблені відповідно "Положення про систему підготовки кадрів спортивного туризму", затвердженого Виконкомом Федерації спортивного туризму України від 11.03.2002 року, протокол № 18, п.2 [3, 2].

Завдання курсу – надати слухачам знання, вміння та навички, необхідні для:

- роботи з туристською групою в умовах природного середовища на маршрутах різної категорії складності з урахуванням вікових, фізичних та інших особливостей учасників;
- забезпечення безпеки туристських заходів;
- підготовки людини до виживання в складних та екстремальних природних ситуаціях.

Типові навчальні плани та програми розроблені для всіх категорій кадрів спортивного туризму, але для початкового рівня підготовки навчальні плани та програми деталізовані у вигляді окремих положень для перших двох за рівнем підготовки категорій кадрів спортивного туризму. Підготовка цих уніфікованих положень здійснена з метою забезпечення єдиних вимог до рівня знань, вмінь та навичок цих наймасовіших категорій кадрів спортивного туризму та з урахуванням специфіки їх подальшої роботи в клубах, колективах фізичної культури підприємств, установ і організацій, навчальних закладах освіти переважно з учнівською та студентською молоддю.

Окрім підготовки до участі у туристських спортивних походах, навчальні плани і програми передбачають оволодіння слухачами ще й іншими знаннями та вміннями для організації і проведення різноманітних туристських масових заходів.

Загальний рівень підготовки окремих категорій кадрів спортивного туризму за підсумками навчання повинен надати їм можливість здійснювати наступну роботу:

- організатори спортивного туризму: вміти планувати та проводити роботу туристських секцій та клубів в колективах закладів освіти та за місцем проживання, організовувати і проводити масові некатегорійні спортивні туристські походи, вести заняття в туристських та краєзнавчих гуртках;

- інструктори спортивного туризму всіх рівнів підготовки: вміти якісно виконувати функції організатора туристських заходів районного і міського масштабів, готувати кадри на відповідному рівні навчання, виконувати обов'язки штатних інструкторів з туризму туристських закладів та педагогів-організаторів закладів освіти та за місцем проживання за туристсько-краєзнавчим напрямом.

Типові навчальні плани та програми курсу "Спортивний туризм" для підготовки кадрів з організації та проведення туристських спортивних походів підготовлено комісією з підготовки та підвищення кваліфікації кадрів Федерації спортивного туризму України під керівництва віце-президента Федерації Соколова В.А. (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Програми підготовки кадрів спортивного туризму

№ з/п	Назва розділу	Звання "Організатор спортивного туризму"	Звання "Інструктор дитячо-юнацького туризму"
1	2	3	4
1.	Загальна підготовка		
1.1.	Роль спортивного туризму в формуванні духовності і фізичного розвитку особистості	1	1
1.2.	Історія розвитку туризму в Україні	1	1
1.3.	Туризм, природа, право	-	-
1.4.	Керівні та нормативні матеріали	1	2
1.5.	Структура центральних і регіональних туристських організацій.	-	1
1.6.	Діяльність і структура туристських секцій і клубів	-	-
1.7.	Туристські можливості рідного краю	1	2
1.8.	Суспільно-корисна, краєзнавча і природоохорона діяльність. Спостереження в поході	1	-

1	2	3	4
1.9.	Науково-спортивна діяльність і організація експедицій	-	-
1.10.	Загальна і спеціальна фізична підготовка туриста	-	2
1.11.	Види туризму, їх особливості	1	2
1.12.	Класифікація туристських маршрутів і характеристика перешкод	1	2
Всього за розділом:		7	13
2.	Організація і проведення спортивних походів		
2.1.	Правила організації і проведення спортивних походів. Особливості проведення походів за кордоном	4	2
2.2.	Організація, підготовка і проведення СП	2	2
2.3.	Спорядження	2	2
2.4.	Харчування	4	6
2.5.	Топографія і орієнтування на місцевості	6	10
2.6.	Стратегія походу	-	-
2.7.	Тактика походу	1	4
2.8.	Техніка пересування і подолання перешкод	6	8
2.9.	Привали і ночівлі	4	4
2.10.	Причини травматизму і аналіз нещасних випадків	-	1
2.11.	Забезпечення безпеки подорожі. Страхування і самострахування	2	2
2.12.	Медзабезпечення і долікарняна допомога. Лікарняний контроль і самоконтроль	2	6
2.13.	Умови виживання в екстремальних ситуаціях	-	-
2.14.	Організація і проведення пошуково-рятувальних робіт. Транспортування потерпілого	-	-
2.15.	Огляд районів туризму і НТП	1	12
2.16.	Керівник походу, його відповідальність і обов'язки	1	2
2.17.	Звіт про похід	-	2
Всього за розділом:		35	63
3.	Методичні основи підготовки кадрів спортивного туризму		
3.1.	Нормативні документи по підготовці кадрів.	-	1
3.2.	Основи педагогіки	-	2
3.3.	Організація і проведення навчальних заходів	-	1
3.4.	Організація роботи викладацького складу	-	1

1	2	3	4
3.5.	Підготовка і проведення лекцій і бесід	-	2
3.6.	Підготовка і проведення практичних занять. Методологія тренувального процесу	-	6
3.7.	Навчання в тренувальному поході	-	12
3.8.	Виховна робота в навчальних заходах	-	2
3.9.	Питання психологічної підготовки в туристській групі. Психологія малих груп.	-	1
3.10	Особливості організації роботи на турбазі, в таборі і інше	-	20
3.11	Організація іспитів, заліків, розбір тренувань і походів	-	2
Всього за розділом:		0	50
4.	Організація і проведення масових заходів.		
4.1.	Походи вихідного дня. Екскурсії	2	1
4.2.	Правила змагань з техніки туризму, методика суддівства і проведення.	2	2
4.3.	Організація і проведення чемпіонатів, туристських зльотів тощо.	4	1
Всього по розділу:		8	4
5.	Питання туристсько-спортивної діяльності		
5.1.	Фінансування туристсько-спортивних заходів.	-	1
5.2.	Організація платних послуг.	-	-
5.3.	Складання кошторисів і калькуляцій на послуги та заходи.	-	1
5.4.	Організація туристського сервісу.	-	-
Всього за розділом:		0	2
Разом за розділами I - V:		50	132

Всі вищезначені питання вивчаються на заняттях дисципліни "Тактико-технічні основи спортивного туризму" для студентів 5-го курсу спеціальності «Фізичне виховання» у Рівненському державному гуманітарному університеті. Окрім того, на лабораторних заняттях йде перевірка умінь та навичок. Згідно навчального плану для студентів 5-го курсу передбачено практику у вигляді спортивного залікового походу I чи II-ї категорії складності, підготовку та проведення якого покладено на студентів за умови постійного контролю з боку викладачів кафедри. Підсумкова форма контролю по завершенню курсу – іспит. Після виконання всього навантаження студент, згідно вимог національної Федерації спортивного туризму, має право на отримання звання "Організатор спортивного туризму". Оскільки в університеті викладачі мають достатню кваліфікацію з туризму, то по закінченню навчання студент отримує дане посвідчення.

Висновки. Під час навчання у вищому навчальному закладі студенти мають змогу виконати програму підготовки туристських кадрів на звання "Організатор спортивного туризму" та, за умови достатньої спортивної та інструкторської кваліфікації викладачів, отримати це звання.

В подальшій роботі для такого вчителя відкриті можливості для туристсько-краєзнавчої роботи з школярами у навчальному закладі чи у системі позашкільної освіти. За основу такої підготовки варто взяти навчальні плани, рекомендовані Федерацією спортивного туризму України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зігунова І. Професійно-туристична підготовка майбутніх фахівців з фізичної культури у педагогічному університеті [Текст] / І. Зігунова // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: науково-теоретичний збірник. – П.-Хмельницький, 2009. – С.41-43.
2. Остапчук В. Оздоровчо-спортивний туризм у системі підготовки вчителів географії та організаторів краєзнавчо-туристичної роботи / Валентина Остапчук // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: науково-теоретичний збірник. – П.-Хмельницький, 2009. – С.77-79.
3. Положення про систему підготовки кадрів спортивного туризму”, затвердженого Виконкомом Федерації спортивного туризму України від 11.03.2002 року, протокол № 18.
4. Ткачівська І. М. Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до туристично-краєзнавчої роботи з учнями [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04/ Ткачівська Інна Михайлівна; Прикарпатський національний ун-т ім. Василя Стефаника. – Тернопіль, 2009. – 21с.
5. Фізична рекреація: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту / авт. кол.: Є.Н.Пристапа, О.М.Жданова, М.М. Линець [та ін.]; за наук. ред. Євгена Приступи. – Л.: ЛДУФК, 2010. – 447 с.
6. Щур Ю.В. Спортивно-оздоровчий туризм: навч. посіб. / Ю.В. Щур, О.Ю. Дмитрук. – К.: Альтпрес, 2003. – 232с.

Л.В. ЧАЛИЙ. НАЧАЛЬНЫЙ УРОВЕНЬ ПОДГОТОВКИ ТУРИСТСКИХ КАДРОВ В СРЕДЕ СТУДЕНТОВ ФИЗКУЛЬТУРНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Резюме. Стаття посвящена особенностям подготовки студентов специальности "Физическое воспитание" для получения звания "Организатор спортивного туризма". Проанализирована программа подготовки общественных кадров, которая рекомендована Федерацией спортивного туризма Украины.

Ключевые слова: кадры туризма, спортивный туризм, рекреация.

L.V. CHALII. INITIAL LEVEL OF TOURIST PERSONNEL TRAINING FROM AMONG STUDENTS OF PHYSICAL EDUCATION SPECIALITY

The summary. This article deals with the peculiarities of preparing the RSUHS' students of "Physical Education" specialty for getting the degree of "Sport tourism organizer". The training program for public personnel, recommended by the Federation of Sport Tourism of Ukraine is being analyzed.

Key words: tourism personnel, sport tourism, recreation.

Одержано редакцією 06.11.2012 р.